

ŠVIHURA, L. (2019): *Umenie života a liberálna kultúra*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 185 s. ISBN 978-80-555-2322-4.

Peter G. Hrbatý; HrbatyP@gmail.com

V minulom roku uzrela svetlo sveta monografia Lukáša Švihuru s názvom *Umenie života a liberálna kultúra*, ktorá predstavuje vyústenie prinajmenšom šesťročného filozofického úsilia autora. Prehľadne členené dielo sa prostredníctvom štyroch kapitol zameriava na jednu z najnáročnejších filozofických otázok vôbec. Otázka, o ktorej hovoríme je bádáním nasmerovaným na nekonečné hľadanie ideálu života. Princiipiálne by sme sa mohli pýtať typicky filozoficky: „*Ako prežiť dobrý život?*“ Lenže Švihurova monografia toto pýtanie sa rozširuje a kladie si otázku inak: „*Ako prežiť kvalitný život?*“ či konkrétne „*Ako vnímať, či skôr žiť život ako umenie?*“

Z formálneho hľadiska je monografia vyváženým a jazykovo čistým dielom. Členenie kapitol je prehľadné a systematické. Jazyk diela vykazuje vysokú úroveň odbornosti, práca s termínmi je adekvátna a precízna. Pričom treba vyzdvihnúť fakt, že napriek vysokej odbornej úrovni textu je práca čitateľsky priaznivá a nepôsobí ťažkopádne.

Umením života sa zaoberá široká verejnosť z čisto prozaického dôvodu. Všetci ľudia sú jednotne donútení žiť a tiež sa dá povedať, že všetci ľudia sa zároveň domnievajú, že umenie života viac-menej ovládajú. Akoby samotný fakt, že človek žije dával hocikomu oprávnenie, aby sa na túto tému vyjadroval. Rovnako, ako sa ľudia s vodickým preukazom poväčšine domnievajú, že vedia šoférovať. Umenie života zaujíma filozofov, psychológov, antropológov, ale aj motivačných rečníkov, špiritistov, či rozličných „mysterióznych autorov“. Otázka, ktorá v čitateľovi vystáva hneď v momente, ako zoberie do rúk Švihurovu knihu znie: *Čo môže k tomu povedať tento prešovský filozof?*

Skúsenosť s textom ukazuje, že Švihura môže o „umení života“ poskytnúť fundované filozofické stanovisko. Poďme pekne od začiatku. Prvá kapitola štandardne predstavuje intro ku problematike, ako teminologické, tak aj ideologické. Kapitola otvára čitateľovi dvere do sveta problematiky. Zásadné je vysvetlenie autorovho chápania významového rozdielu medzi estetizáciou etického a etizáciou estetického. Práve tieto slovné spojenia sú dôležité v celom nasledujúcom texte. Taktiež považujeme za celkom vhodné vysvetlenie termínu *étos*, jednak v jeho rozmanitých významoch, ale najmä vo význame, v ktorý mu autor prikladá v nasledujúcich kapitolách. V neposlednom rade oceňujeme aj objasnenie pojmového významu „liberálnej kultúry“. Jedným dychom dodávame, že obsah jednotlivých pojmov je autorom predstavený prijateľne.

Jadro samotnej práce tvoria tri kapitoly; *Gýčové „umenie“ života, Etické umenie života a Estetické umenie života*. Už na prvý pohľad vnímame zjavnú gradáciu myšlienok, čo odzrkadľuje obratnosť autora na poli systematickej filozofie. Autor sa pohybuje od kvalitatívne druhoradejších foriem étosu k podobám, ktoré považuje za hodnotnejšie, aj keď sám sa explicitnej hierarchizácii bráni. Jednotlivé kapitoly predstavujú konkrétne podoby umenia života, ktoré boli kľúčové pre človeka 20. a 21. storočia.

Autor píšuc o gýčovom „umení života“ v podstate hovorí o typickej predstave života jednotlivca v rámci súčasnej konzumnej spoločnosti. Zásadný je pritom vnútorný rozmer tohto „pseudoumenia“. Opierajúc sa o Baumanu autor využíva príklad IKEY, kedy podľa vzoru škandinávskoho nábytku aj samotný človek skladá svoj život z prefabrikovaných častí, ktoré nie sú jeho vlastným výtvorom. „Život je v tejto perspektíve vždy utváraný na základe internalizovaných kultúrnych vzorov, ktoré jednotlivca predchádzajú“ (Švihura, 2019, s. 59).

Tretia kapitola - *Etické umenie života*, už pracuje s inou premisou a najvýraznejšie v tejto kapitole rezonujú myšlienky M. Foucaulta. Švihura etické umenie života predstavuje ako aktualizáciu antického umenia života vo filozofických kontextoch. Niekedy nie je rozlíšené medzi *etickým umením života* a *filozofickým umením života*, čo môže byť máta, najmä vo vzťahu k nasledujúcej kapitole. Nič to za to, kapitola poskytuje jasné odôvodnenie, prečo *etické umenie života* – tentokrát už v plnom význame (*techné tú biú*) naberá filozofický charakter a tiež zistujeme, v čom sa odlišuje od *gýčového umenia života*. „*Etika robí zo života filozofa (alebo inej osoby, ktorá ju praktizuje) sui generis umelecké dielo, ktoré má potenciál oslovit', či upútať ostatných ľudí, lebo svojou estetickou formou (ktorá je v tomto prípade zároveň individuálnou etickou normou), predstavuje odklon od zvyčajného, masového, profánneho*“ (Švihura, 2019, s. 66). Prečo potom, ale hovoriť o ďalšom modeli života? „*Umenie života nemusí byť postavené len na individuálnej etike, ktorá by bola životnou etikou, ale aj na osobnej estetike, ktorá by nebola životnou etikou*“ (Švihura, 2019, s. 82).

Kapitola s názvom *Estetické umenie života* opisuje práve túto podobu života. Domnievame sa, že celkom oprávnenne Švihura poukazuje na problém redukcie umenia života na čisto etickú rovinu. Švihura čitateľa upozorňuje na to, že umenie života nemôže byť postihnuté iba vágnym etickým konštatovaním: „*Umenie žiť to znamená, byť morálne dobrým človekom.*“ Ak sa chceme baviť o umení života ako takom, nesmieme človeka rozkúskovať na partikulárne časti s tým, že jednu z týchto častí (napr. morálku) označíme za podstatu života. V tom spočíva pasca, ktorá je nastražená pre každého autora, ktorý má ambíciu písať o živote. Ak totiž zredukujeme život len na jeden spomedzi jeho aspektov už nemôžeme hovoriť o živote. Lenže táto pasca je ešte zákernejšia, pretože platí, že ak životu ako pojmu uberíme čo i len jeden spomedzi jeho aspektov, znovu nemožno hovoriť o živote. Na Švihurovej monografii je zaujímavý práve spôsob, akým sa popasoval s týmto problémom.

Za pomoci pragmatickej filozofie získavame obraz *estetického umenia života*. Zásadnými prvkami umenia života sa stávajú autenticita, originalita, autokreácia... pričom, tieto atribúty nie sú obmedzované na sféru myslenia, vnútorného prežívania a správania. Švihura neopomína ani telesnosť, axiológiu, sociálny kontext života a ani pluralitu súčasného liberálneho sveta. Z celej tejto konštrukcie sa napokon dostávame ku konečnému odkazu monografie k čitateľovi. Odkaz možno formulovať takto: „*Život je charakteristickým spôsobom bytia jednotlivca... je umeleckým dielom, ktoré autor tvorí svojim nádychom a výdychom, myšlienkami, slovami, skutkami, postojom k svetu vonkajšiemu aj vnútornému, postojom k sebe i k iným, chápaním svojho tela, svojej sexualitý či zovňajšku ako takého... Estetizácia existencie je takou praktickou realizáciou života, v rámci ktorej človek chápe svoj život práve ako umelecké dielo; čoby odpoveď na otázku: AKO ŽIŤ?.*“

Mgr. Peter G. Hrbatý
Prešovskej univerzity v Prešove (SK)
Filozofická fakulta
Inštitút filozofie
HrbatyP@gmail.com

<https://espes.ff.unipo.sk>
